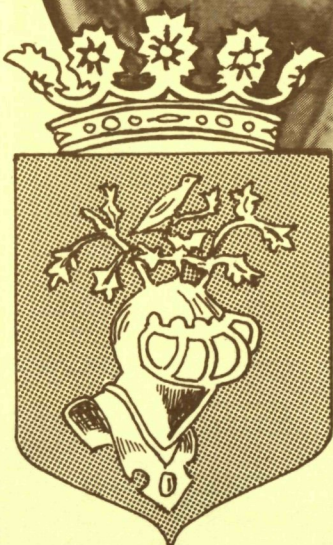

Helmonds Heem

Bibliotheek en Prentenkabinet
Sociaal Genootschap van
Letteren en Wetenschappen in
Helmond, Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch

Heemkundekring
Helmond
Peelland

Uitgave van Heemkundekring
HELMOND
Peelland

Opricht 24 mei 1948

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

September 1984 - nr. 3

De. St. Vincentiusvereniging in Helmond	1
Hellen Kattestaart	
Het predikaat 'koninklijk' en de Koninklijke Nederlandsche Machinefabriek v/h	
E. H. Begemann te Helmond	26
J. J. F. de Waal	
Leo Heerkens over Helmond	38
Jan Zeeuwen	
Rektifikatie	

Secretariaat en abonnementen:

C. van Lierop, Helmondselaan 1
5702 NL Helmond

Redactie:

G.J. van Bussel
G. van Hooff
H.A. van Krieken
J. Zeeuwen

Redaktie-adres:

Trambrugweg 3 - 5707 XZ Helmond
Telefoon 04920-32783

Typewerk: Mevrouw van Mierlo
Mierlo

Kringlidmaatschap, inclusief
abonnement: f 25.- per jaar
Abonnement zonder kringlid-
maatschap: f 15.- per jaar

Penningmeester:
H. van Laarhoven, Steenweg 59
5707 CE Helmond

Giro 26.41.099
Amrobank Helmond:
rek. nr. 48.80.23.300

DE ST. VINCENTIUSVERENIGING IN HELMOND

H. Kattestaart

HET BEGIN

Ruim 150 jaar geleden, in 1833, werd de Sint Vincentiusvereniging opgericht door Frédéric Ozanam. Deze letterkundige en historicus werd geboren op 23 april 1813 te Milaan uit Franse ouders. 1)

Op 18-jarige leeftijd trok hij naar Parijs om aan de Sorbonne te gaan studeren. Daar zag hij de grote armoede, veroorzaakt door de eindeloze oorlogen van Napoleon. Voor Ozanam was het beoefenen van christelijke naastenliefde geen vrijblijvende zaak. Iets, dat men maar moest overlaten aan priesters en religieuzen. Hij vond dat ook leken zich het lot van de kleine-man-in-nood moesten aantrekken. Hij verzamelde een groep medestudenten om zich heen om iets te doen aan die nood. Op de eerste plaats ging het niet om het uitdelen van geld,

voedsel en kleding maar om de ontmoetingen en gesprekken met mensen in grote nood. 2)

Hieruit ontstond de Vincentiusvereniging. Zij werd genoemd naar haar grote voorbeeld Vincentius à Paulo, een Franse heilige (1581-1660) die zijn leven lang was opgekomen voor de armen, gevangenen, zieken, galeislaven, bedelaars, vondelingen en oorlogsslachtoffers. 3)

Het idee van Ozanam en zijn mede-studenten verbreidde zich snel. Tien jaar na de oprichting waren er in Frankrijk al 82 afdelingen, die conferenties werden genoemd. 4)

De eerste Nederlandse conferentie werd in 1846 in Den Haag opgericht. Het idee van een Vincentiusvereniging was hier al jaren eerder geventileerd. In 1822 kwam Le Sage ten Broek met een dergelijk plan. De Nederlandse katholieken waren in die jaren, na de pas verkregen godsdienstvrijheid, hier echter nog niet aan toe. 5)

Dat het idee van de vereniging in de jaren veertig hier wel grote weerklank vond, moet worden toegeschreven aan diverse factoren. De bewustwording onder de nederlandse katholieken en de op gang komende katholieke emancipatie past in de algemene drang naar activiteit in ons land. 6) Daarnaast bestond er toenemende armoede in de jaren veertig in ons land. De vereniging beantwoordde bij uitstek aan de behoefte aan activiteit door de mogelijkheid die zij bood om georganiseerd en in groot verband de armoede te bestrijden. 7) Men vindt dit heel duidelijk terug in de tweevoudige doelstelling die de stichters voor ogen stond.

In de statuten van de vereniging te Helmond worden ze als volgt omschreven. ' Het lenigen van geestelijke en lichamelijke nood in arme huisgezinnen, het zorgen voor een R.K. opvoeding van arme of verlaten kinderen en het beoefenen van andere liefdewerken, door al hetwelk de heiliging der leden wordt bevorderd'. (8) Met name de katholieken uit de zogenaamde gegoede burgerij werden hiertoe aangetrokken. 9)

Na de oprichting van de eerste conferentie in Neder-

Noord Koninginnewal, v/h Ameidesingel, hoek Kluisstraat. Het voormalig Bedelingshuis. Links het nog bestaande pand van der Horst

land in Den Haag, volgden in datzelfde jaar Delft, Leiden en Vlaardingen. De eerste conferentie in Brabant werd in 1847 in Den Bosch opgericht. 10)

De Helmondse vereniging werd opgericht op initiatief

van de fabrikant Arnoldus Bots (1805-1881). 11) De conferentie startte op 23 augustus 1848 onder bescherming van de H.Lambertus. 12) Op 3 oktober van dat jaar werd de conferentie officieel ingelijfd in 'Het grote liefdesgezin van de H.Vincentius.'

Het aantal leden bedroeg 25. Arnoldus Bots werd de eerste president. Het bestuur of bureau van de conferentie bestond verder uit: Frederik de Bruin (vice president), Franciscus van der Wee (secretaris) en Ludovicus Cuijpers (penningmeester). Reinier Diddens werd tot magazijnmeester gekozen en Franciscus van Hoeck tot bibliothecaris. De gemiddelde leeftijd van de leden was 38 jaar. Zij hadden de volgende beroepen: 1 apotheker, 6 fabrikanten, 1 goud-en zilversmid, 1 hoefsmid, 6 koopmannen, 1 landbouwer, 1 leerlooier, 1 notaris, 1 rector, 1 rijksontvanger, 1 tabakskerver, 2 winkeliers, 1 wijnkoper en 1 lid zonder beroep.

De Organisatie.

Het kenmerk van de vereniging was de vrij strakke organisatiestructuur, volgens de bepalingen van het reglement en de handleiding van de Vincentiusverenigingen.13)

De opbouw was streng hiërarchisch. In Parijs zetelde de Algemene Raad, het middelpunt van de gehele organisatie. Per land was er een Hoofdraad, in Nederland in Den Haag, die de algemene leiding over alle conferenties in dat land had. Waren er in een plaats meerdere conferenties dan werd als schakel tussen de Hoofdraad en die conferenties een Bijzondere Raad ingesteld. Helmond, waar tot 1899 maar een parochie was, had in de negentiende eeuw maar een conferentie.

De taken van bevoegdheden van de conferenties en de bijzondere raden waren ook in het 'Reglement' vastgelegd. Het bepaalde ten eerste dat de Vincentiusvereniging een vereniging voor mannen was, die praktizerend katholiek waren en financieel in staat anderen te hel-

pen. Deze werkende leden kwamen wekelijks in vergadering bijeen. Overal droegen deze bijeenkomsten hetzelfde karakter: gebed, geestelijke lezing, notulen, kasverslag, bespreking van de in nood verkerende gezinnen, vaststelling van de ondersteuning, rondvraag en collecte.

Het bedelingshuis aan de Wal.

Over de eerste jaren na de oprichting van de vereniging is niet zoveel bekend. De wekelijkse bijeenkomsten werden gehouden in de bewaarschool van het liefdesgesticht aan de Markt.

In 1851 werd van mej.L.M.Raymakers te Venray een stuk grond op de hoek van de Wal en de Kluisstraat aangekocht. 14) Aannemer C.Schoones uit Helmond bouwde hierop een bedelingshuis met daarachter een zevental huisjes die later de Vincentiushuizen werden genoemd. De wekelijkse bijeenkomsten vonden vanaf die tijd in het bedelingshuis plaats. Achter het huis werd een spijskokerij en in 1855 een weefschool gevestigd. De vereniging bruisde van activiteiten in die jaren. In de weefschool, waar tien weefgetouwen waren geplaatst, konden de kinderen van behoeftige ouders het weven leren.

De weefschool werd echter spoedig na de oprichting bij gebrek aan leerlingen, weer opgeheven. Oorzaak was dat de werkbazen op de fabrieken de leerlingen meer geld boden dan zij op de weefschool konden verdienen. De vereniging bleek toen niet in staat alle kosten te dekken zodat de school in 1860 werd opgeheven. 15)

De door de weefschool aangeschafte getouwen zijn later blijkbaar verhuurd of verkocht. In het archief van de vereniging bevindt zich een lijstje met namen van wevers en de getouwen die zij in 1877/78 gebruikten: J. v.Lierop 2 getouwen, A.v.Bree 2, F.v.Rheydt 2, J.v. Hurk 2, Lamb.v.Hout 1 en Hendriks 1. 16)

De spijskokerij bleek ook geen lang leven beschoren.

Na 1857 is ook zij niet meer in gebruik. 17) In andere plaatsen bestond er voor de spijskokerij juist een groot animo. Daar functioneerden zij tot in de jaren dertig van deze eeuw. Na 1860 raakte de vereniging in een impasse: de wekelijkse bijeenkomsten werden slecht bezocht. Het huisbezoek aan de armen liep terug en sommige leden verlieten de vereniging. 18)

De huizen aan de Wal en de Kluisstraat werden verbouwd tot woonhuizen. Tot 1920 werden zij verhuurd. In dat jaar verkoopt de vereniging de panden voor f.7320,- . Het bedelingshuis aan de Wal wordt dan afgebroken. De Vincentiushuizen aan de Kluisstraat bleven bewaard. Nu zijn zij in gebruik als garages. 19)

Doordat de interesse voor de vereniging sterk afnam werden in 1860 de wekelijkse bijeenkomsten gestaakt. De bedelingen gingen door toedoen van de eerste president Arnoldus Bots echter door tot 1877. De gelden hiervoor werden verkregen uit de rente die de fondsen van de vereniging opbrachten . 20)

Een nieuwe start.

De wederoprichting van de vereniging vond plaats op een conferentie op 6 december 1877, op initiatief van deken W.L. van Asten. 21) Op 13 mei 1878 werd zij zelfs door de Algemene Raad opnieuw ingelijfd. Arnoldus Bots legde het voorzitterschap neer. In zijn plaats kwam de fabrikant Jan Francis Sanders. Het bestuur werd verder gevormd door Petrus Coovels (secretaris), Julianus Pistorius (vice president) en Jacobus Raymakers (penningmeester). Wilhelmus Diddens Rz. werd tot magazijnmeester gekozen. De conferentie bestond uit totaal 15 leden. Van de oude conferentie was alleen Henricus Hubertus van Will als lid overgebleven. De vereniging ging met hun werk op dezelfde voet verder als twintig jaar daarvoor. Van nieuwe initiatieven was nog geen sprake. De wekelijkse bijeenkomsten werden, bij gebrek

aan een eigen vergaderruimte, gehouden in het fratershuis aan de Zuid-Koninginnewal.

Het Bedelingshuis aan de Kamstraat.

Kamstraat. Gezien richting noord. Het gebouw bij de auto is het St. Vincentiusgebouw. Links en rechts is alles gesloopt, behalve het huis op de achtergrond.

In 1877 liet de schatrijke wijnhandelaar J.L.F.de Bruijn f.1000,- na voor de oprichting van een Elisabethvereniging. 22)

De Vincentius en Elisabethvereniging besloten in 1881 tot de bouw van een bedelingshuis. De firma Diddens en van Asten schonk een perceel grond aan de Kamstraat.23) De plaatselijke bevolking bracht f.6000.- voor de bouw van het bedelingshuis bijeen. Op 19 juli 1883, op de feestdag van de H.Vincentius à Paulo, werd het gebouw, een ontwerp van de Helmondse architect J.W.v.d.Putten

24), door deken van Asten ingezegend. 25)

Het bedelingshuis aan de Kamstraat werd niet alleen gebruikt als vergaderlokaal en magazijn voor de beide verenigingen. Ook andere verenigingen en instellingen al dan niet op religieuze grondslag maakten van het bedelingshuis gebruik.

In 1970 is het gebouw door de gemeente Helmond aangekocht en kort daarna afgebroken voor de aanleg van de Kasteel- Traverse.

De Bijzondere Raad en de Conferenties.

Omdat Helmond in de negentiende eeuw maar één parochie had, was er in de gemeente ook maar één conferentie van de Vincentiusvereniging. Dit veranderde na de komst van de parochie H.Hart in 1899 en de Onze Lieve Vrouweparochie in 1914.

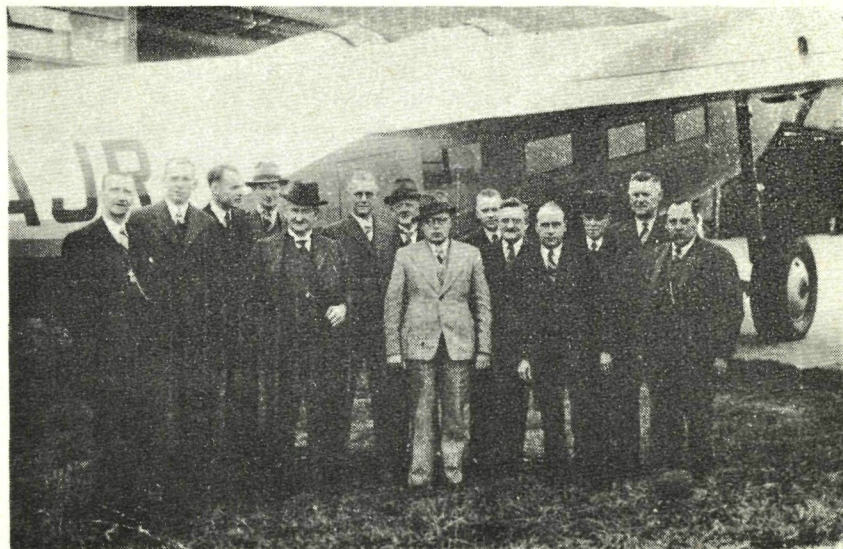
Al in 1911 had de Hoofdraad in Den Haag het advies gegeven om het aantal conferenties in Helmond in overeenstemming te brengen met het aantal parochies. 26) De conferentie H.Lambertus reageerde hier afwijzend op. Na de afsplitsing van de H.Hartparochie zou de Lambertusconferentie het grootste aantal ondersteunde gezinnen behouden. Daarnaast zou de conferentie driekwart van het aantal werkende leden verliezen: het grootste aantal, meestal bemiddelde leden woonden aan 'de andere kant van het kanaal' en het aanwinnen van nieuwe leden zou zeer moeilijk zijn.

Na de oprichting van de O.L.Vrouweparochie werd de splitsing toch doorgedrukt. Er kwamen drie conferenties met daarboven een Bijzondere Raad, die tot taak had het werk van de conferenties te coördineren en het beheren van de gezamenlijke kas. 27) De Bijzondere Raad van Helmond werd op 6 oktober 1916 ingelijfd door de Algemene Raad.

Deze Raad was samengesteld uit een dagelijks bestuur en de presidenten en vice-presidenten van de conferenties en liefdewerken. De eerste Helmondse Bijzondere Raad bestond uit W.v.Asten (president) A.v.Hoeck (vice-

president), P.de Louw (secretaris), G.J.Kuijpers (penningmeester), J.Boelen en Jos Swinkels (St. Lambertus-conferentie), F.Huijsmans en Jac. Raymakers (H.Hart-conferentie) en Arn.v.Thiel en Jos.Spoorenberg (O.L. Vrouw-conferentie).

Na de oprichting van de St.Jozefparochie werd in 1926 ook daar een conferentie gesticht. Tot de tweede oorlog functioneerde er vier conferenties onder de Bijzondere Raad. Wel werden in Mierlo en Mierlo-Hout twee conferenties opgericht, beiden in 1931, maar deze werden financieel niet door de Raad gesteund.

Uitstapje collectanten-Vincentianen van de H.Hartkerk uit de Veestraat naar Schiphol in 24 augustus 1937. V.l.n.r. Alphons Konings, Michiels, Harry van Mierlo, J. Raymakers, Jos Martens, Will Niemann, Jef de Visscher, van Hoof, Wim Sanders, v.d. Vliert, Joep Gorissen,, Verhoeven, v.d. Nieuwenhof, Denteneer.

In 1941 volgde de oprichting van de conferenties H.Leonardus en H.Johannes de Doper, een conferentie voor jongeren. Na de tweede wereldoorlog kwamen daar nog bij: Goddelijke Voorzienigheid (1957) en Binderen (1958). Het aantal leden in deze conferentie schommelde tussen de 15 en 20.

Vooral na de eeuwwisseling gaat de Vincentiusvereniging het beeld krijgen van een 'oude-mannenclub'. Was de gemiddelde leeftijd bij de oprichting 38 jaar, na 1900 ligt dat cijfer hier ver boven. 28) Ook de vereniging zelf beseft dat men jongere leden kan gebruiken, hoewel de verwerving niet meevalt. In de notulen van de bijzondere Raad van 7 november 1930 valt hierover te lezen: 'De jongelui van tegenwoordig zijn anders dan vroeger, sportzuchtig en schuw voor verouderde instellingen'. 29)

In tegenstelling tot de conferenties vergaderde de Bijzondere Raad één keer per maand. Jaarlijks waren er nog drie algemene vergaderingen voor alle vincentianen die onder de Bijzondere Raad resorteerden.

De Bijzondere Raad had het recht van benoeming van de presidenten en vice-presidenten van de conferenties. Daarnaast had zij tot taak de liefdewerken voor de gehele stad te organiseren. 30)

De Financiën

De voornaamste bron van inkomsten was de wekelijkse collecte onder de werkende leden. Hoewel deze een geheim karakter had behoorde de collecte tot de verplichting van iedere vincentiaan. 31)

Daarnaast waren er maandelijks buscollecten in de kerken, de giften van honoraire leden en weldoeners en de opbrengsten van liefdadigheidspredikaties. 32)

Een belangrijke bron vormden ook de legaten en schenkingen. Hiervan werden vaak effecten gekocht, ofschoon de officiële richtlijnen fondsvorming anders dan voor instandhouding van bepaalde liefdewerken niet toestonden.

Voor de overleden weldoener werd er jaarlijks een H. Mis gelezen. 33)

Sinds de jaren twintig kreeg de vereniging jaarlijks een uitkering uit de baten van de zogenaamde Paulus-

spaarkas. Deze spaarkas was opgericht door de drankweervereniging St. Paulus. Na de opheffing van deze vereniging werden deken Rath en J. Boelen (directeur van de Helmondse bank) verzocht het beheer over de spaarkas (met een totaal bezit van f. 60.000,-) te continueren. De deken kreeg jaarlijks 25% uit de baten voor de Stille Armen, de Vincentiusvereniging het overige deel. Door de spaarkas op naam van de deken en de heer Boelen te zetten ging de aansprakelijkheid van het beheer van de kas buiten de vereniging om. Zij mocht immers geen verantwoording dragen voor financiële instellingen. 34)

Iedere conferentie had een eigen financieel beleid. Alleen bij zeer noodlijdende conferenties sprong de Bijzondere Raad extra bij. In 1931 moest de Raad zelfs een aantal effecten verkopen om de St. Jozefconferentie, waar in de parochie meer als 2000 arbeiders werkeloos waren, geldelijk te steunen. 35)

In datzelfde jaar werd, vanwege de slechte financiële toestand van de vereniging, een massale bedeltocht georganiseerd. De vier conferenties zorgden ieder voor een redenaar van elders, die op zondag 11 oktober in de kerken sprak. De open-schaalcollecte bracht f. 2772,- op. 36)

De bedoeling was dat de samenwerking van de vier conferenties hiermee eindigde. Doch in 1932 was er weer een geldinzameling nodig. De financiële commissie van de vier conferenties werd hiermee als permanent beschouwd. Op 2 december 1932 werd zij officieel opgericht. Uit iedere conferentie namen twee man zitting. De president van de Bijzondere Raad werd voorzitter. De commissie richtte zich voornamelijk op drie klassen van armen: grote gezinnen, zieken en ouden van dagen. De crisisgevallen en werkelozen werden door het Crisis-Comité ondersteund. In 1933 werd door de financiële commissie het Centraal Magazijn opgericht. 37)

In de jaren zestig ontdekte de Lambertusconferentie een nieuwe vorm van geldinzameling: het Rad van Avontuur op de kermis. Jarenlang was dit een welkome financiële bron. 38)

Het karakter van de ondersteuning door de Vincentiusvereniging werd bepaald door het huisbezoek. Dit in tegenstelling tot b.v. het Burgelijk Armbestuur die weinig aandacht schonk aan het persoonlijke contact tussen helper en geholpenen. Vanaf het begin is het huisbezoek het belangrijkste liefdewerk van de vereniging geweest. 39)

Voordat een gezin bij de Vincentiusvereniging terecht kon, moest de Vincentiaan die het gezin voordroeg uitgebreid onderzoek doen naar de omstandigheden waarin zij verkeerden. 40) In de wekelijkse vergaderingen werden deze gezinnen 'besproken' en werden twee vinctianen aangewezen die de gezinnen minstens één keer per week bezochten. Slechts gezinnen die zich aan de regels van de vereniging hielden bleven in aanmerking komen voor het voortzetten van de ondersteuning. 41)

Welke gezinnen kwamen nu in aanmerking voor ondersteuning van de Vincentiusvereniging ?

De voorkeur van de conferenties ging vanaf het begin speciaal uit naar de gezinnen van arbeiders met kinderen die door tijdelijke omstandigheden, als ziekte, gebrek aan werk etc., ondersteuning nodig hadden. 42) Daarnaast vormden weduwen en oude van dagen een groep die regelmatig op steun konden rekenen. Het overgrote deel van de bevolking, waaronder de echte pauperklasse, kwam niet voor ondersteuning in aanmerking. Die liet de vereniging over aan het Burgelijk Armbestuur. 43)

In het begin van de twintiger jaren slonk het aantal huisbezoeken van de conferenties aanzienlijk. Enerzijds kwam dit door het ontstaan van andere hulpverleningsbronnen zoals de werkloosheidsverzekering en -steun 44) anderzijds door het stijgen van de lonen. 45) De crisis van de jaren dertig bracht de gezinnen weer terug bij de liefdadigheidsinstellingen. 46) Het aantal huisbezoeken verdubbelde in die jaren. Door de hoeveelheid aanvragen kon de vereniging niet allen, die om hulp vroegen, ondersteunen. Gezinnen, die armoe leden als

gevolg van de werkloosheid, werden vanaf 1931 geholpen door het Crisis-Comité. 47)

De ondersteuning van de gezinnen bestond voor het grootste deel uit goederen 48) die op bonnen, verstrekt door de bezoekende vincentianen, te krijgen waren. Deze bonnen moesten worden ingeleverd bij de magazijnmeester of bij de plaatselijke winkeliers. 49) In enkele gevallen werd ook geldelijke steun verleend.

In 1904 (50) bestond de maximale ondersteuning van een gezin uit 3 porties brood- drie porties meel en drie porties rijst per week en een paar lakens, één hemd of

ST. VINCENTIUSVEREENIGING

Conferentie H. HART :-: HELMOND.

Huisgezin: .....

Te halen bij: .....

BON voor ..... gld. Kruidenierswaren

pond	Koffie	f	
ons	Thee		
pond	Suiker		
pond	Rijst		
pond	Meel		
pond	Boonen		
pond	Erwten		
pond	Boter		
		f	

Helmond..... 193

borstrok of onderbroek en één krib per persoon per jaar. Deze aantallen waren dan nog afhankelijk van de wekelijkse verdiensten en het aantal personen. Als de situatie erg slecht was werd er nog maximaal een $\frac{1}{2}$ liter melk per persoon per dag gegeven.

In 1911 (51) werd de ondersteuning beperkt in maximaal 2 brood- 2 meel en 2 rijst, ondergoed voor de kinderen en één hemd voor de man en vrouw.

Schoenen en bovenkleding werden alleen verstrekt als het oude goed zodanig versleten was dat men ze niet meer kon dragen.

De Vincentiusvereniging haalde voor dit doel jaarlijks, in november, langs de huizen oude kleding op die in het magazijn werd opgeslagen. 52)

Extra ondersteuning werden slechts zelden gegeven. Soms met de feestdagen of zoals in 1896 bij het 50-jarin bestaan van de Vincentiusvereniging in Nederland. 53)

In de jaren dertig, toen de armoede het hoogst was, startte de St.Jozefconferentie met een gaarkeuken, waar ongeveer 40 kinderen vier keer per week een warme maaltijd, bereid door de liefdezusters, nuttigden. 54) Ook in de andere parochies werd begonnen met dergelijke projecten. Vanaf september 1930 verzorgde de plaatselijke huishoudschool maaltijden voor drie conferenties. 55) Vanwege de kwaliteit werd daarmee al in december van dat jaar gestopt. 56) In 1932 bereidde de zusters van het liefdesgesticht maaltijden. Ook maakten zij wekelijks 80 liter bouillon voor de arme zieken in de parochies. De mergbeenderen, waar de bouillon van getrokken werd, werden door het rijk, via de veecentrale, gratis verstrekt aan koninklijk bewilligde charitatieve instellingen. 57)

Gezinnen die voor ondersteuning in aanmerking wensten te komen, moesten zich aan heel wat regels houden. De vereniging controleerde niet alleen bij de huisbezoeken maar ook in de kerk en op de scholen van de kinderen. In de kerk werd het bijwonen van de H.Mis en de catechismus en het biechten gecontroleerd. 58) Daarnaast spoorden de vincentianen de gezinnen voortdurend aan

tot het vervullen van andere godsdienstplichten zoals het deelnemen aan retraites en het toetreden tot de H.Familie. 59)

Ook het bezoek van de kinderen aan katholieke scholen werd in Helmond verplicht gesteld. 60) Niet alle vincentianen waren het daarmee eens. Na deze verplichting nam het lid F.Clercx ontslag omdat een van zijn eigen kinderen de openbare school bezocht. Toen de vereniging daarop advies vroeg aan de Hoofdraad antwoordde deze hierover geen standpunt in te nemen. 61)

Rond de eeuwwisseling hadden de kinderen uit de vincentiusgezinnen schoolkaarten waarop de leerkracht maandelijks de vorderingen aantekende, die weer door de vincentianen werden gecontroleerd. 62)

Bij de huisbezoeken werd de gehele gezinssituatie nauwkeurig in de gaten gehouden. Het zeer uitgebreide jaarverslag van 1930 (63) spreekt ook over de huisdieren van de gezinnen: ' De meeste werkloze mannen houden er voor hun verzet een vogeltjesfokkerij op na. Ook hebben de meeste gezinnen een hondje voor de kinderen en een poes voor de vrouw. Maar het houden van meerdere honden of katten gaan wij als nutteloze Vincentiuskostgangers beschouwen. '

In datzelfde jaar ontdekten twee vincentianen in een gezin waar nauwelijks te eten viel een varken. Toen zij de vrouw des huizes, die van de kanten van Deurne kwam en boerenwerkmeid was geweest, verzochten om het beest op te ruimen antwoordde zij: ' Och, Heeren, als mijn man naar de fabriek is, voel ik me zo eenzaam en verlaten en heb ik graag wat aanspraak van mijn eigen soort van vroeger ' .

Over de huisbezoeken van de vereniging liepen de meningen uiteen. Sommige gezinnen bedankten voor de ondersteuning vanwege de controle. 64) Anderen vonden dit gewoon maar over het algemeen werden de huisbezoeken als iets vernederends ervaren.

De werkgroep Hellemonders skréve zèlluf hullie eige geskiedenis en de Subgroep Oral History interviewden in de jaren 1978-1980 een aantal Helmonders. Ook de Vincentiusvereniging kwam af en toe ter sprake. 65)

' Met het Vincentiushuis heb ik Goddank nooit contact gehad. Mijn vader werkte bij Swinkels en we hadden een winkeltje. Met wat geluk verdienden we ook wat. En.... Swinkels hielp ook erg goed. Ik heb wel dikwijls van die rondtrekkende heren van St.Vincentius gehoord. Die kwamen bij arme mensen die dan heel vlug de pannen weg-zetten, want als er ook maar het geringste in de soep lag dan kregen ze niks. In de buurt hebben ze zelfs even vlug een schenk uit de soep gehaald en weggelegd, zolang. Die kunnen ze goed even onder de tafel gegooid hebben. Zo bang waren ze toen van die Heren. Dat nog bij hun armoede....' (66)

'...en daarom kwamen ze bij St.Vincentius te biechten ! Die lui keken in je keteltje en als daar nog een schenk in lag dan had je het nog goed volgens hen. Dat was ronduit verschrikkelijk ! Eens namen ze het meege - brachte weer mee terug omdat ik een paar nieuwe schoenen aan had. Die had ik van m'n tante gekregen....' (67)

'... We kregen af en toe wel eens mensen van de Vincen-tiusvereniging op bezoek, en dan kregen we een briefje om wat kleding te halen, bijvoorbeeld voor de eerste communie. Een bloesje, een paar schoenen of lakens. Dat vond ik toch wel mooi hoor. Het was heel openlijk dat dat allemaal gebeurde. Er kwamen twee heren van de ge-goede stand bij je op bezoek. En die kwamen dan eens kijken hoeveel armoede er wel niet was, en bij ons was er veel armoede, want er was elk jaar een kind. Er was er een kind dood geboren, maar ik moet je zeggen dat ik daar niet om geschreeuwd heb, ik kon ze toch niet genoeg te eten geven. Van de vincentiusvereniging zei-den mensen wel dat ze in je potten kwamen kijken, maar daar hebben wij niets van gemerkt, ze schreven een briefje, en dan zei je dank oe....' (68)

Liefdewerken

Naast het huisbezoek, het voornaamste liefdewerk, kende de vereniging ook andere liefdewerken. In de negentien-de eeuw zagen we al de oprichting van de spijskokerij

en de weefschool die beiden niet erg lang hebben bestaan. Ook andere liefdewerken die door de Hoofdraad in de negentiende eeuw werden gepropageerd hebben in Helmond niet het succes gekend wat zij in andere plaatsen wel hadden. Het liefdewerk St. Franciscus Regis, met het doel het wettigen van huwelijken, was elders een van de belangrijkste liefdewerken. 69)

In Helmond is hiervan nooit sprake geweest. Ook bestond er hier geen apart liefdewerk 'Bibliotheek'. Hoewel bij de oprichting een bibliotheekcaris in het bestuur zitting had, werd er nooit een vincentius-bibliotheek gestart. 70) In de jaren twintig verstrekte de vereniging wel de St. Vincentius-almanak en de Mis-sie-illustratie aan de huisgezinnen. 71)

In 1941 konden de door de conferenties ondersteunde gezinnen gratis boeken lenen in de R.K. Openbare Bibliotheek. 72)

De meeste liefdewerken kwamen in Helmond pas in deze eeuw van de grond. Omdat zij georganiseerd werden voor de gehele stad vielen zij direct onder de Bijzondere Raad.

Voor de meeste liefdewerken werden commissies opgericht met een eigen bestuur. De belangrijkste liefdewerken die door de vincentiusvereniging werden opgericht zijn de commissie voor kinderverpleging en kinderbescherming en het liefdewerk voor woonwagenbewoners.

Andere liefdewerken waren: Het liefdewerk voor de ambachtsleerlingen, opgericht in 1919 met als doel de jongens uit de Vincentiusgezinnen een bekwame opleiding te geven. In 1922 werd dit liefdewerk alweer opgeheven. 73) Het Centraal Kleding Magazijn startte op 24 januari 1934. Hier werden de goederen voor alle conferenties centraal ingekocht. 74)

Kinderbescherming

Op 3 oktober 1907 werd door de vereniging de Commissie tot kinderverpleging en kinderbescherming ingesteld.

Deze commissie was samengesteld uit vier tot zes vincentianen en enkele toegevoegde leden. Het doel was de verzorging van ter beschikking van de regering gestelde minderjarigen en de voogdij over kinderen wier ouders uit de ouderlijke macht waren ontzet, (volgens de kinderwetten van 1901). 75) De commissie heeft vanaf het begin zelfstandig gefunctioneerd.

Woonwagenwerk

De jongeren-conferentie H. Johannes de Doper, richtte kort na de start in 1941, het liefdewerk voor woonwaggebewoners op met als doel de behartiging van de geestelijke belangen van de bewoners en het oprichten van een schooltje op het woonwagenkamp. 76)

In 1942 werd begonnen met het geven van onderwijs op het kamp door Mej. Loves. Echter spoedig moest hiermee van overheidswege worden gestopt. 77)

Tien jaar na de oprichting van het liefdewerk werd er een commissie voor het woonwagenwerk ingesteld. Niet alleen de jongerenconferentie zou zich voortaan hiermee bezig houden maar alle vincentianen. Er werd op het kamp een school en een kerk gebouwd. 78) Ondanks alle goodwill bij de vincentiusvereniging raakte de commissie toch in moeilijkheden. Er was weinig geld en veel bedelingen. De Helmondse bevolking gaf ook weinig steun aan het woonwagenwerk. 79) In 1955 werd dit liefdewerk omgezet in een stichting. 80)

Stille Armen

Een nieuwe groep van behoeftigen, de stille armen, ontstond tegen het einde van de jaren twintig. Hiertoe behoorden de kleine zelfstandigen, die leden onder de crisis of de opkomende concurrentie van de grootwinkelbedrijven. Hun armoede was voor buitenstaanders vaak niet zichtbaar. Schaamte weerhield deze categorie ervan om uit eigen beweging bij het Burgelijk Armbestuur of de Vincen-

tiusvereniging aan te kloppen. 81) Met het doel om deze gezinnen te helpen werd in 1929 het Comité voor Stille Armen opgericht. 82) In tegenstelling tot de andere huisbezoeken werd het wel en wee van de stille armen niet in de wekelijkse vergaderingen besproken. De giften werden niet rechtstreeks maar via de pastoor of de familie bezorgd. De stille armen werden voornamelijk ondersteund met geld.

De Laatste Jaren

Na de tweede wereldoorlog ging het werk van de vereniging gewoon verder. Zij bleef hoofdzakelijk gericht op het huisbezoek. Door de stijgende welvaart en het toenemen van de overheidszorg en gespecialiseerd maatschappelijk werk, werden de activiteiten van de vereniging toch minder. 83)

De Lambertusconferentie ging in 1959 een fusie aan met de St. Elisabethvereniging. Het werd de eerste gemengde conferentie in de stad. 84)

In 1953 werd het Stedelijk Charitatief Centrum opgericht. 85)

Zij legde zich toe op het algemeen maatschappelijk werk. De taken van de Vincentiusvereniging werden langzamerhand door anderen, beroepskrachten overgenomen.

De laatste twintig jaar verzorgde de vereniging nog enkele projecten zoals b.v. d'n Herd, het tehuis voor daklozen dat financieel gesteund werd. 86)

Alleen in naam bestaat de vereniging nog maar, haar betekenis is praktisch verdwenen.

*Uitreiking van erwtensoep door de St. Vincentiusvereniging te 's-Hertogenbosch.
In de venijnig koude dagen tijdens de strenge winter van 1929.*

1. N.de Rooy, Frédéric Ozanam, stichter der St.Vincentiusvereniging, z.pl. z.d. (1953), p.3
2. Koos Neesen, Honderd jaar achter de kaart gekeken. Bijzondere Raad Tilburg van de Vincentiusvereniging 1831-1981, Tilburg, 1981, p.4.
3. Hij was de stichter van de congregatie van Lazaristen en van de congregatie van de Dochters van Liefde, nu nog de grootste religieuze congregatie in de Rooms-Katholieke kerk. In 1731 werd hij heilig verklaard. Paus Leo XIII (1810-1903; paus 1878-1903) verhief hem tot patroon van alle verenigingen van liefdadigheid en van alle ziekenhuizen. Lit.: M.P. van Buytenen, Sint Vincent, de heilige van de gouden eeuw. (1938)
4. R.P. Vergnes. C.ss.R., Vereeniging van den H.Vincentius van Paulo en Hare werkzaamheden in Nederland, 1930, p.23.
5. Neesen, a.w.p. 198.
6. Dr.Th.A.Wouters, Van bedeling naar verheffing. Evolutie in houding tegenover de behoeftige mens te 's-Hertogenbosch 1853-1912, Tilburg, 1968, p.196.
7. Wouters, a.w.p. 198.
8. Archief van de Vincentiusvereniging in Helmond (Voortaan afgekort A.V.), inv. nr.2, statuten 1 juli 1916.
9. Wouters, a.w. p.198.
10. N.de Rooy, Kroniek ener eeuw; geschiedenis en ontwikkeling van de St.Vincentiusvereniging in Nederland, z.pl., 1948, p.12-13.
11. A.V., inv.nr. 155. Zie over Bots: J.J.M.Heeren, De Helmondse tak van de Familie Bots, in: Brabantse Leeuw IV, p.177.
12. A.V., inv.nr. 68.
13. Handboek der Vereeniging van den H.Vincentius van Paulo, 's-Gravenhage, 1847. Reglement der Vereeniging van den H.Vincentius van Paulo en verklaringen van de artikelen; 6e. dr., 's-Gravenhage, 1914.
14. G.A.H. Notarieel Archief, Not.A.F.van Bocholt, 18 april 1851.
15. A.V., inv. nr. 119.
16. A.V., inv. nr. 150.
17. A.V., inv. nr. 119.
18. A.V., inv. nr. 119.
19. A.V., inv. nr. 2, 2 februari 1920.
20. A.V., inv. nr. 112.
21. A.V., inv. nr. 2, 30 januari 1928.
22. G.v.Hooff, Ermoei troef, de Helmonders 1850-1914, z.pl., z.d., p.114.
23. A.V., inv. nr. 149.
24. Hij ontwierp o.a. in 1891 het postkantoor, nu Buro Voorlichting aan de Markt, en ook in 1894 en 1904 de Capucijnen- en Clarissenkloosters aan de Molenstraat.
25. A.V., inv. nr. 13, p.112.
26. A.V., inv. nr. 17, 1 maart 1911.
27. Vergnes, a.w. pg. 59.

28. A.V., inv. nr. 119.
29. A.V., inv. nr. 2, 7 november 1930.
30. A.V., inv. nr. 2, statuten 1 juli 1916.
31. A.V., inv. nr. 22.
32. A.V., inv. nr. 44.
33. A.V., inv. nr. 52; Wouters, a.w.p. 212.
34. A.V., inv. nr. 2, 7 november 1930.
35. A.V., inv. nr. 2, 20 juli 1931.
36. A.N., inv. nr. 2, 11 oktober 1931.
37. A.V., inv. nr. 60.
38. A.V., inv. nr. 3, 28 juni 1960.
39. Wouters, a.w. p. 270.
40. Handboek a.w. p.20; Reglement a.w. artikel 22, 53-56.
41. A.V., inv. nr. 22.
42. Wouters, a.w. p. 272.
43. Wouters, a.p. p. 274.
44. Dr.Th.A.Wouters, Van Verheffing naar begeleiding. Verandering in houding tegenover de noodlijdende mens te 's-Hertogenbosch 1912-1965, Tilburg, 1968, p.158.
45. De Rooy, Kroniek, 9.57.
46. Wouters, Van Verheffing, p.159,
47. A.V., inv. nr. 36.
48. J.v.Galen e.a., Het Leven van de mensen in Asten-Bakel-Deurne-Helmond Someren 1918-1940. Een poging tot een beschrijving van het dagelijks leven, Nijmegen, 1979, p.187.
49. A.V., inv. nr. 2.
50. A.V., inv. nr. 18, 15 december 1904.
51. A.V., inv. nr. 17, 2 februari 1911.
52. A.V., inv. nr. 18.
53. A.V., inv. nr. 14, 6 februari 1896. Ter eere van het gouden jubelfeest der vereniging werd aan de armen op de herinneringsdag 1 mik, 1 pond koffie, 2 pond worst en een beste wollen deken geschonken.
54. A.V., inv. nr. 2, 21 juli 1930; 9 januari 1932./
55. A.V., inv. nr. 2, 15 september 1930.
56. A.V., inv. nr. 2, 8 december 1930.
57. A.V., inv. nr. 39.
58. A.V., inv. nr. 22.
59. A.V., inv. nr. 17, 31 januari 1905.
60. A.V., inv. nr. 22.
61. A.V.; inv. nr. 17, 1908-1909.
62. A.V., inv. nr. 18, november 1901.

63. A.V., inv. nr. 35.
64. A.V., inv. nr. 1.
65. Hellemonders skreève zelluf hullie eige geskiedenis, Helmond 1981. Subgroep Oral History, Als gij ze dom houdt, houd ik ze arm. Interviews met 7 Helmondenaren over hun ervaringen in de crisis en met de crisis, Helmond 1980.
66. Thidder Meulendijks in: Hellemonders, a.w., p.55.
67. Thidder met buurtbewoners rond de tafel... in: Hellemonders, a.w.p.58.
68. Samenvatting van het interview met de heer W. in: Subgroep Oral History, a.w. p.9.
69. Vergnes, a-w- p-66; Wouters, Van bedeling, p.290.
70. A.V., inv. nr. 119.
71. A.V., inv. nr. 27.
72. A.V., inv. nr. 45.
73. A.V., inv. nr. 27 en 106.
74. A.V., inv. nr. 39.
75. A.V., inv. nr. 17, 3 oktober 1907; A.V., inv. nr. 86.
76. A.V., inv. nr. 45.
77. A.V., inv. nr. 46.
78. A.V., inv. nr. 120, 6 juni 1952.
79. A.V., inv. nr. 1 oktober 1954.
80. A.V., inv. nr. 2 september 1955.
81. Wouters, Van verheffing, p.187.
82. A.V., inv. nr. 2, 22 juli 1929.
83. Wouters, Van Verheffing, p.223.
84. A.V., inv. nr. 3, 3 maart 1959.
85. A.V., inv. nr. 120, 1952-1954.
87. A.V., inv. nr. 119. Over de periode 1858-1878 zijn geen statistische overzichten.
86. A.V., inv. nr. 146, 1970.
88. A.V., inv. nr. 119.
89. A.V., inv. nr. 119; Jaarverslagen gemeente Helmond 1848-1915.
90. A.V., inv. nr. 119, v.Galen, a.w.p.171. Enkele cijfers die van Galen noemt zijn gecorrigeerd aan de hand van de statistische overzichten.
91. A.V., inv. nr. 119; v.Galen, a.w.p. 186-187. Idem.
92. A.V., inv. nr. 105.

Bijlage 1. Aantal werkende leden van de conferentie
St. Lambertus 1848-1915. (87)

1848	25	1893	18
1853	28	1898	19
1858	9	1903	20
1878	17	1908	17
1883	17	1913	18
1888	15		

Bijlage 2. Aantal werkende leden van de Vincentius-
vereniging 1916-1946 (88)

	Lambertus	H.Hart	O.L.Vrouw	Jozef
1918	12	12	13	-
1923	11	12	?	-
1928	16	16	13	14
1933	?	17	19	15
1938	?	16	21	13
1943	19	19	19	15

Bijlage 3. Aantal ondersteunde gezinnen door de confe-
rentie St.Lambertus 1853-1915 (89).

1848/1849	34						
1850	27						
1853	15	1867	31	1890	25	1903	46
1854	15	1878	33	1891	32	1904	38
1855	12	1879	31	1892	36	1905	29
1856	12	1880	36	1893	34	1906	34
1857	62	1881	38	1894	34	1907	34
1858	54	1882	25	1895	26	1908	46
1859	28	1883	25	1896	32	1909	49
1860	28	1884	27	1897	37	1910	40
1861	20	1885	29	1898	37	1911	29
1862	21	1886	36	1899	36	1912	29
1863	27	1887	29	1900	37	1913	31
1864	25	1888	26	1901	46	1914	43
1865	28	1889	29	1902	48	1915	39
1866	34						

Bijlage 4. Aantal ondersteunde gezinnen door de Vin-
centiusvereniging 1916-1946 (90)

1916	?	1931	279
------	---	------	-----

1917	?	1932	233
1918	80	1933	223
1919	51	1934	248
1920	30	1935	228
1921	37	1936	278
1922	45	1937	213
1923	50	1938	221
1924	39	1939	214
1925	78	1940	?
1926	120	1941	179
1927	117	1942	?
1928	124	1943	365
1929	137	1944	303
1930	186	1945	292
		1946	267

Bijlage 5. Uitgaven voor onderstand in geld en natura door de Vincentiusvereniging 1918-1939 (91)

Onderstand in natura				Onderstand in geld				
Lamb.	H.Hart	OLVr.	Jozeif	Lamb.	Hart	OLVr.	Jozeif	
1918	f1136	f 1844	f1335	-	117	1192	12	-
1919	1775	823	2420	-	165	878	3	-
1920	1052	1140	1348	-	35	110	201	-
1921	1286	1195	1277	-	55	?	386	-
1922	1269	1633	799	-	55	10	?	-
1923	706	1805	796	-	34	70	24	-
1924	346	1304	725	-	154	78	133	-
1925	483	1094	1280	316	744	290	83	6
1926	1604	1523	1170	1383	267	35	11	85
1927	2091	1732	1481	1343	249	?	10	52
1928	1871	1617	2684	1394	116	?	91	167
1929	2149	2623	2585	1814	82	?	50	54
1930	2665	3598	2832	2337	56	?	79	90
1931	3819	4228	3133	4716	38	?	86	779
1932	2171	4257	2916	5084	75	97	124	33
1933	2364	3281	3090	3635	39	?	35	13
1934	2055	2744	2533	2504	57	?	51	20
1935	1841	2541	2184	3010	45	?	47	45
1936	2158	2541	2164	3161	75	?	?	93
1937	1716	1921	1457	2489	111	?	8	137
1938	2017	2054	1553	3148	63	35	5	126
1939	1068	2025	2190	2373	40	100	16	105

Bijlage 6. Aantal pupillen van de commissie kinderbescherming 1908-1963. (92)

Jongens	meis- jes.	to- taal.	in ge- zinnen	in gestich- ten	in Mil- dienst.	
1908	6	4	10			
1918	18	18	36			
1928	13	6	19			
1938	39	22	61			
1948	100	110	210	42	168	1
1953	126	103	229	91	138	3
1958	115	100	215	84	131	7
1963						

Bijlage 7. Bestuur van de conferentie St.Lambertus
1848 - 1915.

Presidenten

Arn. B o t s   1848-1877
J.F.Sanders   1877-1886
A.P.H.Prinzen   1886-1900
W.v. A s t e n   1900-1916

Vice-presidenten

F. de Bruin   1848-1854
Joh.Raymakers   1855
J.A.Pistorius   1877-1883
A.H.P.Prinzen   1883-1886
A.H.v. Hoeck   1886-1916

Secretarissen

F.F.v.d. W e e   1848-1856
A.A. B o t s   1857
P.J. Coovels   1877-1882
W.v. A s t e n   1882-1895
P.C.P. de Louw   1895-1916

Penningmeesters

L. Cuijpers   1848-1856
J.P. Pistorius   1857
J.H.Raymakers   1877-1888
Ant. Raymakers   1889-1902
W. de Vreeze   1902-1912
Jos Raymakers   1913-1916

Bijlage 8. Bestuur van de Byzondere Raad 1916-1946.

Presidenten

W.v. A s t e n   1916-1917
Fr. Huijsmans   1917-1927
Arn.v. Thiel   1927-1941
J. Boelen   1941-1945
F.J. v. Thiel   1946-

Vice-presidenten

F.H. v. Thiel   1916-1936
J.C.J. Boelen   1936-1941

Secretarissen

P.C.P. de L o u w   1916-1927
A. Spoorberg   1927-1936
P.W.H. Rietjens   1936-

Penningmeesters

G.J. Kuijpers   1916-1935
W. R o n d è l   1935-

HET PREDIKAAT 'KONINKLIJK' EN DE KON. NED. MACHINE-
FABRIEK v/h E. H. BEGEMANN TE HELMOND

J.J.F. de Waal

Koninklijke Nederlandsche Machinefabriek.
voorheen E. H. BEGEMANN, Helmond.

E. H. Begemann
van
Helmond

Hofleverancier en koninklijk.

Twee oude eretitels in ons land staan op het punt georganiseerd te worden omdat ze uit de tijd zijn. Iedereen kent ze wel; het gaat om de titel hofleverancier en het predikaat koninklijk. Onder hofleverancier wordt iemand verstaan die aan het hof geleverd heeft of ervoor gewerkt en daarom het vorstelijk wapen mag uithangen. De aanduiding wordt dikwijls alleen nog als titel gebezigd. Koninklijk is een predikaat dat instellingen, verenigingen, vennootschappen enz. kunnen aannemen na daartoe verkregen vergunning.(1)

Er bestaan veel misverstanden over deze verouderde onderscheidingen. Ze worden momenteel zelden of nooit meer toegekend, hoe geliefd ze bij een bepaald publiek ook zijn. Een commissie van deskundigen werkt aan een wat eigentijdser en rechtvaardiger regeling voor het gebruik van dergelijke onderscheidingen. Daarbij wordt

meer rekening gehouden met bedrijfsresultaten, vernieuwing van produkten en belangstelling van de buitenlandse markt dan met de ouderdom van de firma en de persoonlijke betrokkenheid van een koninklijk persoon. Kortom er is een nieuw beloningssysteem in de maak. (2)

Omdat er regelmatig vragen rijzen over verschil en betekenis van 'hofleverancier' en 'koninklijk' en er weinig literatuur over dit onderwerp beschikbaar is, stak ik enige tijd geleden mijn licht op bij het algemeen rijksarchief te 's-Gravenhage. Daar kon men mij niet direct helpen; ik werd doorverwezen naar het koninklijk-huisarchief in dezelfde stad. Het telefoongesprek met een ambtenaar van deze instelling kwam in het kort op het volgende neer. (3)

De verlening van het predikaat koninklijk is een privé onderscheiding van het staatshoofd, niet berustend op een of ander wetsartikel; de onderscheiding bestaat sinds ongeveer 1815, De verlening ervan geschiedt op voordracht van de commissaris van de koningin of een burgemeester en is aan bepaalde voorwaarden gebonden. Er wordt bijvoorbeeld opgelet of de instelling, vereniging, vennootschap enz. van onbesproken gedrag is, of de financiële omstandigheden alsook het personeelsbeleid gunstig zijn. De instelling, vereniging, vennootschap enz. moet een bepaalde ouderdom hebben, bijvoorbeeld honderd jaar bestaan. Bij opvolging, fusie of dergelijke wordt steeds bekeken of de onderscheiding gehandhaafd kan blijven. Het predikaat koninklijk wordt meestal verleend bij grotere gebeurtenissen, zoals speciale leveranties.

De instelling, vereniging, vennootschap enz. voert geen koninklijk wapen in tegenstelling tot de houder van de niet wettelijk beschermde titel hofleverancier. 'Koninklijk' wordt hoger aangeslagen dan 'hofleverancier'. De titel hofleverancier is aan één persoon van het koninklijk huis gebonden: hofleverancier van H.M. de koningin, de hofleverancier van prins Bernhard.

Zover ik heb kunnen nagaan zijn er in Helmond geen personen of bedrijven enz. die zich hofleverancier van een lid van het koninklijk huis kunnen noemen. Hofleveranciers moet men vooral in de buurt van de paleizen zoeken, dus niet in Helmond en omgeving. Er bestaan er nog zo'n honderd vijftig in totaal. (4) Het predikaat koninklijk is in Helmond beter bekend. Verschillende bedrijven tooien zich ermee en ook nog minstens één vereniging. Iedereen kent in Helmond wel de Stadsharmonie Phileutonia, koninklijk sinds 1910. Overigens is het een publiek geheim dat het Helmonds Muziek Corps (HMC) ter gelegenheid van zijn eeuwfeest in 1983 vergeefse pogingen heeft aangewend om het vurig verlangde predikaat, dat haar zustervereniging Phileutonia al zo lang voert, in de wacht te slepen. Het Helmonds Muziek Corps is vermoedelijk de dupe geworden van de op komst zijnde reorganisatie van het verlenen van oude titels. Aan het muzikale peil van de harmonie heeft de weigering zeker niet gelegen want in tegenstelling tot haar koninklijke zustervereniging speelt het Helmonds Muziek Corps al sinds 1960 onafgebroken in de hoogst bereikbare afdeling, de vaandelafdeling.

Koninklijk N.V.J.A.Raymakers en Co. is in Helmond een bekend voorbeeld van een bedrijf dat de onderscheiding bezit. Raymakers mocht zich daarmee evenwel pas in 1951 presenteren. Van respectabeler ouderdom en minstens zo bekend is natuurlijk het predikaat van de N.V.Koninklijke Nederlandsche Machinefabriek, voorheen E.H. Begemann, en over de geschiedenis van haar koninklijke toevoeging gaat het vervolg van dit artikel.

HET KONINKLIJK WAPEN VAN BEGEMANN.

Ruim een eeuw geleden mocht E.H.Begemann, fabrikant van stoomwerktuigen, drijfwerken en gereedschappen te Helmond, een op 28 februari 1881 gedateerd diploma in

KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE MACHINEFABRIEK.

STOOMWERKTUIGEN.
Stoomketels.
TRANSMISSIES.

LOCOMOBILEN.
MOLENWERKEN.
Installatiën van Fabrieken.

voorheen: E. H. BEGEMANN.

TELEGRAM-ADRES:
BEGEMANN,

Directie van

{ E. H. BEGEMANN.
J. B. KAM.

Rekening

voor de *Stoom* *J. Fran Vrijbergen & Co.*

voor aan *Ud.* overkocht en geloofd.

Holland, den 30 April 1906

Hebmond

ORDER.	N ^o .	Beschrijving	Zegel
	1663		
	$\frac{7}{4}$	2 geg. ijz. deksels met bevestigingsring en inrichting in 1/4 draaiing met 12 quarts $\frac{1}{4}$	28 61
1702	$\frac{1}{4}$	1 Stuk opstapen van 2 bevestigingsrings onder 1/4 draaiing	50
1661	$\frac{1}{4}$	1 Een klepboot uit van conus 1470	39 33
1775	$\frac{23}{4}$	8 ijzerlijnen plaatbuis 180 x 35 x 7 mm	40.-
1638	$\frac{3}{4}$	2 stuks gietwerk 9 K ^o 14	126
1728	$\frac{1}{4}$	2 geg. ijz. steeltjes	80
1729	3	hammeltjes	858
1776	$\frac{24}{4}$	2 steeltjes 10 K ^o 16	160
Totaal			12068
2.			24.
Totaal			11827

ontvangst nemen, waarbij hem vergunning werd verleend om het koninklijk wapen te voeren, met uitdrukkelijke bepaling ' dat het geen recht geeft tot het doen van leverantiën ten Hove.' (5) Genoemd diploma was door de president en de secretaris der zogenaamde hof-commissie te 's-Gravenhage ondertekend. Uit niets blijkt echter dat dit diploma zonder meer gelijkgesteld kan worden met het predikaat koninklijk. Na ontvangst van het diploma werden in 1881 bij de firma Braat in Delft twee koninklijke wapens besteld, die in het vervolg de fabrieksgevel zouden sieren. (6)

Zoals hiervoor reeds werd opgemerkt voert een instelling enz., met het predikaat 'koninklijk' niet het koninklijk wapen; dit in tegenstelling tot de houder van de niet wettelijk beschermde titel hofleverancier. De vergunning tot het voeren van het koninklijk wapen aan E.H. Begemann moet dan ook worden gelijkgesteld met de verlening van de titel hofleverancier. Deze opvatting werd mij bij navraag bevestigd door een ambtenaar van het koninklijk huisarchief in 's-Gravenhage. (7) Directeur Begemann blijkt in 1881 zo veel als tot hofleverancier van koning Willem III onderscheiden te zijn, wat heel iets anders is dan de verlening van het predikaat koninklijk aan zijn fabriek. Het verhaal gaat dat de Helmondse machinefabriek het 'predikaat koninklijk' (waarvoor men dus de titel uit 1881 aanzag) verworven zou hebben na de Tentoonstelling van Nederlandse en Koloniale Nijverheid te Arnhem in 1879. (8) Begemann demonstreerde er een eigen vinding- zelfsmerende kussenblokken voor drijfassen - die de bijzondere aandacht van koning Willem III trok. Tijdens een diner met de standhouders schijnt de koning toen aan Begemann het 'predikaat koninklijk' wegens deze vinding in het vooruitzicht gesteld te hebben. De vergunning tot het voeren van het koninklijk wapen en het toekennen van het predikaat koninklijk, twee verschillende zaken dus, zijn in de loop der tijden hardnekkig met elkaar vereenzelvigd, ook door de directie van de machinefabriek. In het gedenkboek van het bedrijf, in talrijke krantenberichten vóór 1889 en ter gelegenheid van jubilea, zoals in 1956 en 1981, wordt wat betreft Begemann geen onderscheid tussen de titel hofleverancier en het predikaat gemaakt. (9) In februari 1956 verzond de directie van de fabriek zelfs gedrukte uitnodigingen voor een receptie met o.a. de mededeling 'dat zij op Dinsdag 28 februari a.s. de dag herdenkt, dat haar 75 jaar geleden het praedikaat 'Koninklijk' werd verleend.'(10)

Het predikaat in twijfel getrokken.

Dat er al eerder vragen waren over de onderscheiding

Koninklijke Nederlandsche Machinefabriek

E. H. BEGEMANN

HELMOND (Holland.)

LOCOMOBILEN,
Stoompompen,
PLANNEN
en
BEGROOTINGEN
VAN
Fabrieken enz.
Zelfverreede
KUSSENLOKKEN.

Telegram-Adres: BEGEMANN Helmond.

Helmond, den 7 April

1888

1883

van Begemann - hofleverancier, koninklijk of helemaal niets -, blijkt uit een aantal archiefstukken uit 1917. (11) Van hogerhand kreeg de burgemeester van Helmond over deze kwestie vragen te beantwoorden. Het staat niet vast waarom deze zaak juist in 1917 ter sprake kwam, maar er is een vermoeden dat de politieke voorkeur van een der directeuren hiervan de oorzaak is geweest. (12) In 1909 was ir. Paul Begemann zijn vader en oprichter van het bedrijf, E.H.Begemann, als directeur opgevolgd. Deze Paul Begemann stond bekend om zijn communistische sympathieën. De kwestie betreffende het terecht voeren van het koninklijk predikaat ontstond juist in 1917, het jaar van de Russische Revolutie, ten gevolge waarvan er een eind aan het tsarenbewind kwam, en een 'koninklijk' bedrijf met een communistische directeur zal destijds in bepaalde kringen wel de nodige weerstand hebben opgeroepen. Hoe het ook zij de burgemeester van Helmond ontving een op 25 augustus 1917 gedateerde brief van de commissaris van de koningin in Noord-Brabant met de volgende inhoud.

De commissaris verzocht de burgemeester hem mee te delen of de heer E.P. Haverkamp Begemann mededirecteur was van een machinefabriek te Helmond die het predikaat koninklijk voerde. ' Indien de onderneming van den laatstgenoemde sedert in andere handen mocht zijn overgegaan', zo luidde het, 'heeft (hebben) de nieuwe ondernemer(s) niet de bevoegdheid de aan E.H.Begemann

persoonlijk verleende onderscheiding te voeren, en heeft de directie van eerstbedoelde machinefabriek in geen geval het recht hare onderneming 'Koninklijke' te noemen.' Kennelijk verkeerde de commissaris van de koningin evenzeer in de mening dat E.H.Begemann in 1881 persoonlijk het predikaat koninklijk in plaats van de titel hofleverancier verworven had. De Helmondse burgemeester antwoordde de commissaris al op 17 augustus 1917. Hij liet weten dat E.P.Haverkamp Begemann een der twee directeuren was van de in Helmond gevestigde fabriek, waarvan de aan de burgemeester gerichte stukken reeds waren ondertekend als: ' N.V. Koninklijke Nederlandsche Machinefabriek, voorheen E. H.Begemann '. Deze E.P.Haverkamp Begemann was dezelfde als de hiervoor vermelde directeur ir.Paul Begemann; de andere directeur van het bedrijf heette ir. J.B.Kam.

De commissaris van de koningin in Noord-Brabant was geenszins tevreden met dit antwoord van de burgemeester. Op 14 september 1917 schreef hij hem andermaal een brief, waarvan de gedeeltelijke inhoud luidde: 'Op verzoek van de Hof-Commissie, die daartoe gemachtigd is door Hare Majesteit de Koningin, heb ik als vervolg op dezerzijdsch schrijven d.d. 25 augustus 1917, Ag. Nr.549, Kabinet, de eer U uit te noodigen de Directie der ' N.V.Machinefabriek, voorheen E.H. Begemann ' te Helmond er opmerkzaam te maken, dat zij geen recht heeft voor hare onderneming het praedicaat 'Koninklijk' te voeren, en zij zich dus daarvan in den vervolge zal hebben te onthouden.'

Afdoende repliek.

De burgemeester stuurde een afschrift van deze brief naar de directie van Begemann. Korte tijd later, op 3 oktober 1917, volgde er een reactie met een verhelderende toelichting door directeur ir. J.B.Kam. Deze wees erop dat de mening, als zou het bedrijf Begemann als vennootschap het predikaat koninklijk ten onrechte voeren, op een misverstand berustte. Kam betoogde dat

de firma in 1889 was omgezet in een naamloze vennootschap en dat de statuten daarvan waren goedgekeurd bij koninklijk besluit van 26 juli 1889, nr. 42. (13)

Uit het feit dat volgens artikel 1 van die koninklijk goedgekeurde statuten de vennootschap door het leven ging onder de naam van Koninklijke Nederlandsche Machinefabriek, voorheen E.H.Begemann bleek wel het ongelijk van de Hof-Commissie. Kam schreef: dat de N.V. van hare oprichting af (dus sinds 1889.J.d.W.) die naam gevoerd heeft en het is duidelijk dat op hare statuten nooit de goedkeuring zou zijn verkregen, indien haar niet het recht was verleend dien naam te voeren. Inderdaad werd dan ook bij de indiening harer statuten aan den Minister van Justitie overgelegd een schrijven van den Particulieren Secretaris des Konings, waarvan een afschrift hierbij wordt ingesloten. Het afschrift van de brief van de particulier secretaris van de koning uit 't Loo d.d. 11 juli 1889 bevat de mededeling aan E.H. Begemann, machinefabrikant te Helmond dat zijne majesteit hem vergunt ' dat de Naamloze Vennootschap welke zijne (Begemanns. J.d.W.) fabriek voor het vervolg zal exploiteeren den naam drage van 'Koninklijke Nederlandsche Machinefabriek, voorheen E.H.Begemann, te Helmond.' Kam besloot zijn brief dan ook zelfbewust met: 'Hoogachtend. Koninklijke Nederlandsche Machinefabriek, voorheen E.H.Begemann, Helmond '.

Het komt er dus op neer dat aan directeur Begemann eerst door koning Willem III op 28 februari 1881 de vergunning was gegeven om het koninklijk wapen te voeren (hofleverancier) en later op verzoek, zijn tot N.V. omgevormde bedrijf toe te voegen. Ongetwijfeld was deze toestemming te danken aan de goede naam die het bedrijf destijds genoot; de verlening van het predikaat betekende dan ook een logische voortzetting van de in 1881 aan E.H.Begemann persoonlijke toegestane titel van hofleverancier.

Directeur ir. J.B. Kam had met zijn redenering gelijk en de Helmondse burgemeester kon niet beter doen dan Kams brief, slechts vergezeld van een begeleidbriefje,

E. H. BEGEMANN,
MACHINE-FABRIKANT,
HELMOND.

STOOMWERKTUIGEN,
Machines ter Metaalbewerking,
DRIJFWERKEN,
Fabrieksinrichtingen.

ASSEN, RIEMSCHIJVEN, KUSSENBLOKKEN,
HANGERS,
CONSOLES tegen stukprijzen.

DRAAIBANKEN, BOORMACHINES, SCHAAFBANKEN,
PONS- en KNIPMACHINES, enz. enz.

PRIJSCOURANTEN op aanvraag.

naar de commissaris van de koningin in 's-Hertogenbosch door te sturen. Sindsdien vernemen we er niets meer over of het predikaat koninklijk voor Begemann nog ooit in twijfel is getrokken. Als directeur Kam met zijn schrijven ongelijk zou hebben gehad, dan was er zeker een reactie op gevolgd, temeer daar de zaak in 1917 door de internationale politieke omstandigheden en de

daarmee samenhangende sympathieën van directeur Paul Begemann vermoedelijk uiterst gevoelig lag.

Op 27 februari 1981 is bij de N.V. Koninklijke Nederlandsche Machinefabriek, v/h E.H. Begemann, op bescheiden wijze feest gevierd omdat, zo meldde de plaatselijke krant, het honderd jaar geleden was ' dat het toen tien jaar oude metaalbedrijf van de heer Begemann het predikaat Koninklijk ontving '.(14) Na het voorgaande moge duidelijk zijn dat er te vroeg gefeest is. Begemann werd in 1881 hofleverancier en de juiste datum voor het eeuwfeest van het predikaat koninklijk behoort 11 juli 1989 te zijn, honderd jaar nadat de brief door de ' Adjudant Particulier Secretaris des Konings ' werd geschreven.

Intussen pronken nog steeds twee koninklijke wapens, die bij de verleende titel van hofleverancier uit 1881 horen, in tegenstrijd met het predikaat koninklijk - op de voor- en zijgevel van het bedrijf aan de Kanaaldijk . Het ligt voor de hand, en navraag bij het koninklijk-huisarchief versterkte mijn vermoeden, dat de titel hofleverancier (verleend door koning Willem III) voor Begemann kwam te vervallen toen de firma in een naamloze vennootschap werd omgezet en het predikaat koninklijk ging voeren.(15) Onder de genoemde koninklijke wapens zijn dan ook gedenkplaten bevestigd, vervaardigd en aangeboden door het personeel in 1971 bij het honderdjarig bestaan van het bedrijf. Op die platen is de naam KNM (Koninklijke Nederlandsche Machinefabriek) voorzien van een kroontje, een verwijzing naar het predikaat. Het lijkt nogal dubbel op omdat met name de twee koninklijke wapens waarschijnlijk al sinds 1889 niet meer op de gevel van Begemanns fabriek thuishoren.

Het is de vraag of er in 1989 - honderd jaar predikaat koninklijk - voor de werknemers van het bedrijf nog veel te vieren valt. Misschien zijn de economische omstandigheden er dan te ongunstig voor. Maar mocht het anders zijn, wat voor de KNM en haar werknemers te ho-

pen is, dan kan het feest misschien toch niet doorgaan vanwege het feit dat de uit de tijdse eretitels hofleverancier en koninklijk zijn vervallen en er een ander reëler en rechtvaardiger onderscheidingsstelsel dan het thans nog gebruikte, zal bestaan.

J.J.F. de Waal.

NOTEN.

1. C.Kruyskamp, Van Dale groot woordenboek der Nederlandse taal, 10de bew. en verm.druck, 's-Gravenhage 1976, blz.973 en 1230.
2. Zie het artikel 'Hofleverancier raakte uit de tijd...' door Lex Bruinhof in het Helmonds Dagblad van 7 april 1984.
3. A.F.Ubels van het koninklijk-huisarchief was in maart 1984 zo vriendelijk mij terstond de gevraagde inlichtingen te verschaffen zonder er eerst een onderzoek naar te doen.
4. Zie noot 2.
5. Helmondse Courant, 25 februari 1956, 'Begemann 75 jaar koninklijk'. Bij genoemd artikel staat het desbetreffende diploma afgebeeld. Zie ook bij de gemeentelijke archiefdienst van Helmond het administratief archief van Helmond. Ingekomen stukken bij burgemeester en wethouders, 1881, brief van de hofcommissie uit 's-Gravenhage, 2 maart 1881, nr.232.
6. 50 jaren Begemann N.V, Helmond, z.pl., z.j. (Helmond 1939), blz.20. Dit gedenkboek bevindt zich onder andere in de bibliotheek van de gemeentelijke archiefdienst van Helmond.
7. L.Pennings van het koninklijk-huisarchief te 's-Gravenhage was zo vriendelijk mij op mijn telefonisch verzoek hierover op 7 augustus 1984 in te lichten. Hij gaf toe dat het vaak moeilijk is na te gaan hoe het met de onderscheidingen uit die tijd precies zit.
8. Zie noot 5 (het daar genoemde krantenartikel).
9. Zie voor de krantenberichten alleen al het gestencilde gedenkboekje door J.M.Th.Verschuuren, 90 jaar Helmonds Muziekcorps 1973, Stiphout/Helmond, 26/27 Mei 1973. Daarin staat op blz. 3, 15-24, een bloemlezing van vermeldingen van het optreden van het Helmonds Muziek Corps (HMC), welk gezelschap is voortgekomen uit de machinefabriek Begemann. De fabriek wordt in de krantenberichten vóór 1889 steeds 'koninklijk' genoemd. Zie ook: Helmondse Courant 1956, 'Begemann 75 jaar Koninklijk' en Helmonds Dagblad, 28 februari 1981, 'Begemann redelijk optimistisch over toekomstkansen'. Zie ten slotte nog noot 6.
10. Gemeentelijk archiefdienst van Helmond. Afdeling documentatie, map 4.4.3.2. Metaalindustrie en -nijverheid: Begemann (1).

11. Deze en alle verder aangehaalde archiefstukken in verband met de kwestie uit 1917 zijn te vinden bij de gemeentelijke archiefdiensten van Helmond. Administratief archief van Helmond, kabinet burgemeester, dossier nr.17, onderwerp: 'Praedicaat 'Koninklijke' gevoerd door de Machinefabriek v/h E.H. Begemann'.
12. Het vermoeden werd mij ingegeven door de historicus Giel van Hooff te Helmond, redacteur van het heemkundeblad waarin dit artikel verschijnt. Giel heeft zich in het nabije verleden diepgaand met de geschiedenis van de machinefabriek, waarin hij zeer geïnteresseerd is, beziggehouden. Een van de resultaten van zijn bemoeyenis met de geschiedenis van Begemann is te vinden in het Historisch Jaarboek voor Helmond De Vlasbloem, aflevering 4, 1983: Giel van Hooff, Het bedrijfsarchief van de Kon.Ned.Machinefabriek v/h E.H.Begemann, blz.215-227.
13. Zie noot 11. De minuut-akte van de omzetting van de machinefabriek van Begemann in een naamloze vennootschap is te vinden bij de gemeentelijke archiefdienst van Helmond. Notariële archieven van Helmond, inventarisnummer 332, 1889, aktenummer 82.
14. Helmonds Dagblad, 28 februari 1981, artikel met de titel 'Begemann redelijk optimistisch over toekomstkansen'.
15. L.Pennings van het koninklijk-huisarchief kon mij op mijn telefonische vraag van 8 augustus 1984 hieromtrent geen zekerheid geven, maar veronderstelde wel dat mijn gedachtengang juist was. In het archief van het koninklijk huis had hij alleen gegevens over de verlening tot het voeren van het koninklijk wapen aan E.H.Begemann in 1881 aangetroffen.

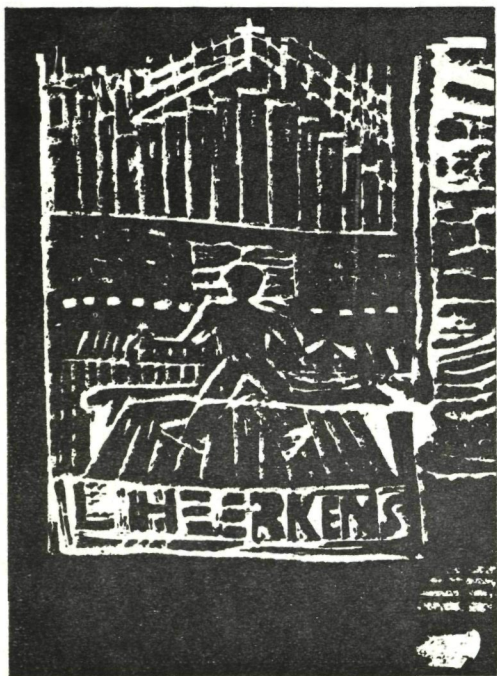
LEO HEERKENS OVER HELMOND

Dat onze stad, zelfs in Brabant, een wat ongunstige naam heeft, zal ieder bekend zijn. Dat ligt misschien wel aan het dialect dat soms rauw klinkt, of aan de mensen, die wars zijn van etiquette; of aan de veelheid en lelijkheid van onze arbeiderswijken. Misschien is er het alcoholgebruik wel schuld aan; mogelijk het gedrag van onze mensen in de fabrieken of op de sportvelden elders. Wie zal het zeggen ?

Toch blijkt uit de praktijk, dat de vreemde, die toevallig of door een huwelijk in onze stad belandt, het er, na enkele 'inloopjaren', best stelt.

Zo verging het Leo Heerkens uit Tilburg, die in 1928 aan de Houtse Parallelweg een wasserij stichtte en zakelijk succesvol opereerde. Maar niet alleen dat; ook op verenigingsgebied paste hij zich snel aan. Dat hield natuurlijk verband met zijn muzikale gave als componist en musicus. Immers in onze dertiger jaren was hij dirigent van het koor van de O.L.Vrouwekerk en in een latere fase organist van de St.Luciakerk te Mierlo-Hout.

Omdat zijn vrouw mede de zaak geïnteresseerd behartigde, kon hij zich thuis aan zijn liefhebberijen de

Ex-libris Leo Heerkens (eigen lino-snede)

schilderkunst en dichten wijden. En dat deed hij niet onverdienstelijk. Zo'n enkele keer liet hij zijn poëzie over onze stad de vrije loop; in gedichten, die vertelden over de stad waarin hij, als nieuwkomer, leefde en de mensen die hij ontmoette. En dat klonk dan zo:

AAN HELMOND.

Stillekes aon, heb ik oe lief gekregen
Stadje, waar ik al twintig jaor woon.
In de beginne, wè vielde me tegen
Naa vuul ik m'n eigen pas als oewen zoon.

Hóóg staede nergerand aongeschreven
Raauw is oe volk en gij zelf goor van 't roet.
Jao, en da's waor en dè spreek ik nie tegen;
Mar 't hart van oe volk, dat is deur en deur goed.

Laot ze betijen, als ze over oe praoten,
Laot er oe daken mar smoezelig zwart !
Zok um dè alles m'n Helmond gaon haoten,
Roetige stad, mee oe edele hart.

Ik zie daor oe kerken, 'k zie oe fabrieken,
Werken en bidden, zo is 't oe geleerd.
Haauw dè mar vol, m'n roetige stadje,
Dan groeide en gaoget oe nooit nie verkeerd.

Ik hauw van oe Helmond, ik moet van oe haauwen
Oeuw edele volk, mee z'n zangerig plat !
Oeuw rokende, smokende, rijzige schaauwe !
Ik haauw van oe Helmond, m'n roetige stad.

± 1948.

Vriendelijke woorden, een ode, van de Tilburgenaar
Leo Heerkens aan zijn tweede vaderstad: Helmond.

'Och ja,' zei Piet de kastelein, ' de beroerdste zin
we nie', terwijl de rook van zijn havanna omhoog
kringde.

'Des waor', antwoordde Jean-Claude gnuivend, 'koppe-
snellers wonen ur al laang nie mir '.

'En de klub van kattermeppers is allengkes ok uitge-
stôrve', lachte jhr. Emile.

' Dè weet ik nog zo net nie ', grolde Lowie, un ge-
woonte is dik onuitroeibaar '.

'Zo is dè ', glimlachte de dove Gregoor, 'zunnen enkel
keier zal un poeske nog wel ut haasje zin. Dè dan
vur de fijnproevers '.

Rektifikatie

In het tweede nummer van de jaargang 1984 van dit blad is in het intervjoew met mevr. van Kessel een pijnlijke typfout geslopen, die ook door de korrektie over het hoofd is gezien. In de eerste alinea op pag. 33 staat, zoals attente lezers wel opgemerkt zullen hebben, onzin: 'Onze Piet mocht uiteraard doorleren op Eikenburg(en niet Eikelenburg, zoals abusievelijk vermeld staat) juist omdat hij wel goed kon leren'. Het woordje 'niet' dient in die passage natuurlijk te vervallen. Onze excuses voor deze vervelende fout, maar ja, waar getypt en geschreven wordt, worden fouten gemaakt !